

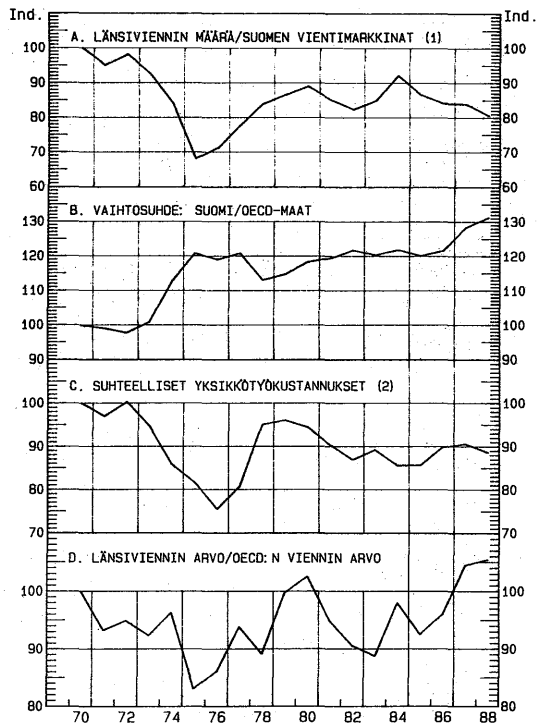
Mikä on oikea kuva Suomen vientimenestyksestä?

PENTTI FORSMAN — TAPIO PEURA

Vientimenestystä arvioidaan yleensä joko vertaamalla viennin määrän tai arvon kehitystä vastaavaan markkinoiden kasvuun tai käytämällä disaggregoidumpaa ns. vakiomarkkinaosuustarkastelua. Jälkimmäinen vertailu antaa arvopohjaisen, hyödyke- ja maarakenteen huomioon ottavan kuvan vientimenestyksestä, mutta tarvittavat tilastot valmistuvat parin vuoden viipeellä. Nopeamman yleiskuvan saamiseksi vientimenestyksestä vakiintunut käytäntö onkin verrata tavaraviennin määrää vientiosuuksilla painotettuun markkinamaiden tuonnin määrään. Tullihallitus laskee viennin volyyymi-indeksiä deflatoimalla viennin arvon yksikköarvoindeksillä. Tällä tavoin mitattu Suomen länsiviennin kasvu on jäänyt pitkällä aikavälillä selvästi jälkeen vientimarkkinoiden kehityksestä (kuvio 1A).

Onko tämä suhteellisen negatiivinen kuva Suomen vientimenestyksestä oikea? Jos verrataankin länsiviennin arvoa koko OECD:n viennin arvoon, Suomen vientimenestys on ollut hyvä (kuvio 1D). Se mitä 1970-luvun puolessa välissä menetettiin on tullut reilusti takaisin. Kuva on suurinpiirtein samanlainen vaikka vertailukohtana käytettäisiin OECD:n tuonnin arvoa, jossa tosin öljyn hinnan muutokset aiheuttavat melkoista vaihtelua. Jos OECD-maiden viennin arvo painotetaan Suomen vientiosuuspainoilla, vertailutulos on Suomen kannalta vielä edullisempi.

Määrävertailun ja arvojen perusteella tapahtuvan tarkastelun välinen ero selittyy Suomen ja OECD-maiden erilaisella vaihtosuhtekehityksellä (kuvio 1B). Suomen vaihtosuhte on vuodesta 1970 vuoteen 1988 parantunut noin 30 prosenttia suhteessa OECD-maiden vaihtosuhteeseen. Öljyn hinnanvaikutukset eliminoituvat tässä vertailussa pois, koska verrataan vaihtosuhteita toisiinsa; öljyn

- 1) Vientimarkkinat = Suomen viennin aluerakenteella painotettu markkinamaiden ja -alueiden tuonti
- 2) Kilpailijamaat/Suomi, samassa valuutassa, liukuvin painoin.

Kuvio 1. Suomen vientimenestys.

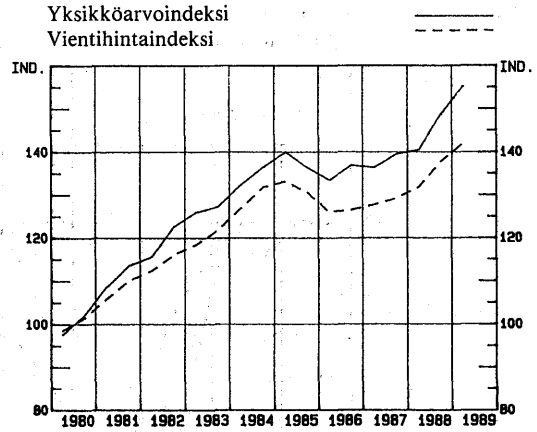
hinnanmuutoksethan vaikuttavat suurin piirtein samalla tavoin OECD-maihin. Vaihtosuhtekuvasta voi peilata myös, miksi Suomen hintakilpailukyky suhteellisilla yksikkötyökustannuksilla mitattuna (kuvio 1C) on heikentynyt pitemmän ajan kuluessa. Muita maita parempi vaihtosuhteen kehitys on lisännyt palkanmaksuvaraa eli tuottavuudeltaan korjatut työkustannukset ovat nousseet nopeammin kuin kilpailijamaissa.

Vaihtosuhteen antama selitys sille miksi nämä kaksi tapaa mitata vientimenestystä antavat erilaisen kuvan on siis se, että: 1) viennin määrällinen kasvu on todella jäänyt jälkeen markkinoiden kehityksestä, mutta tämä on pystytty kompensoimaan muita maita suuremmalla vientihintojen nousulla. Mutta on todennäköisesti toinenkin syy: 2) yksikköarvoindeksi saattaa mitata väärin viennin hintakehitystä eli aliarvioida viennin volyymin muutosta ja vientimenestystä. Tullihallituksen yksikköarvoindeksin mahdollista harhaa voidaan arvioida vertaamalla sitä Tilastokeskuksen laatiman vientihintaindeksin kehitykseen.

Tullihallituksen laskema viennin yksikköarvoindeksi ja Tilastokeskuksen laskema viennin hintaindeksi antavat viennin hintakehityksestä 1980-luvulla erilaisen kuvan (kuvio 2). Yksikköarvoindeksin mukaan vientihinnat ovat vuosina 1980—88 nousseet 7—8 prosenttia enemmän kuin viennin hintaindeksin mukaan. Viennin volyymin kehitys on ollut Tullihallituksen volyyymi-indeksin mukaan saman verran heikompaa kuin hintaindeksin pohjalta laskettu viennin määrän kasvu. Tuonin puolella vastaavaa eroa ei ole havaittavissa. Siten vaihtosuhteestakin on olemassa kaksi erilaista mittaria — yksikköarvoindeksin ja hintaindeksin mukaan laskettuna. Vertailun vuoksi todettakoon, että Saksan liittotasavallassa ja Ruotsissa — maissa, joissa lasketaan molempia indeksejä — viennin yksikköarvo- ja hintaindeksit eivät poikkea toisistaan.

Julkisuudessa on viime aikoina puhuttu Suomen heikosta vientimenestyksestä. Mm. Taloudellisen suunnittelukeskuksen (1989) selvitys Suomen vientikehityksestä analysoi syitä heikkoon määrälliseen vientimenestykseen. On kuitenkin todennäköistä, että Tullihallituksen volyyymi-indeksi aliarvioi Suomen viennin määrän kehitystä ja vientimenestystä. Hyödykeryhmittäinen tarkastelu antaa aiheen tällaiseen epäilyyn.

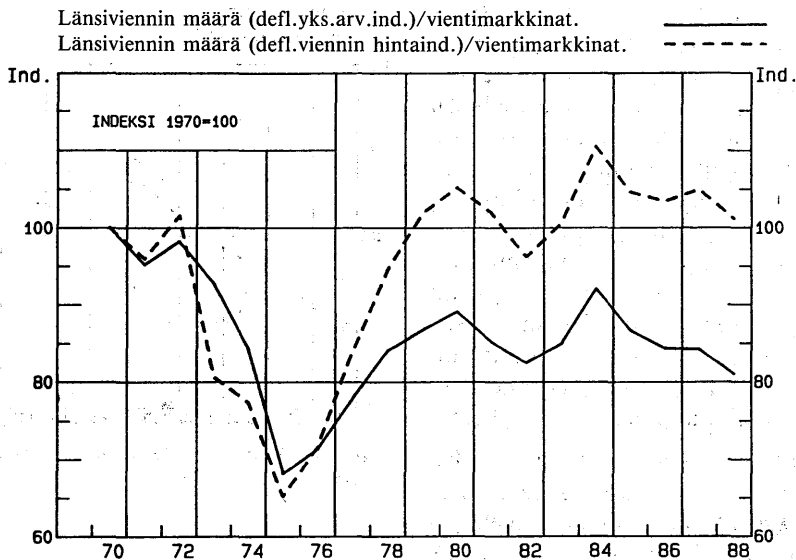
Hyödykeryhmittäin tarkasteltuna suurin ero viennin yksikköarvo- ja hintaindeksin välillä on metallituoteteollisuuden ryhmässä. Metalliteollisuuden voimakas rakennemuutos on johtanut yksikköarvoindeksin »omalaatui-

Kuvin 2. Viennin yksikköarvo- ja hintaindeksi, 1980 = 100.

seen» käyttäytymiseen. Metallituoteteollisuuden yksikköarvo on noussut yli 20 prosenttia enemmän kuin vientihintaindeksi 1980-luvun aikana. Vastaavasti metallituoteteollisuuden viennin määrällinen kehitys muodostuu aivan erilaiseksi riippuen siitä, kummalla indeksillä viennin arvo deflatoidaan. Verrattaessa yksikköarvoja ja vientihintoja kansainväliseen hintakehitykseen näyttäisi siltä, että Tilastokeskuksen vientihintaindeksi kuvaa metallituoteteollisuuden hintojen muutosta paremmin. Laadulliset ym. rakenteelliset tekijät ovat nähtävästi vaikuttaneet liikaa yksikköarvoindeksin trendiin. Muiden toimialojen kuin metalliteollisuuden yksikköarvo- ja hintaindeksit eivät pitkällä ajalla poikkea kovin paljon toisistaan.

Olettaen, että metallituoteteollisuuden hintaindeksi antaa yksikköarvoindeksiä tarkemman kuvan hintakehityksestä, ja että hintaindeksiä deflaattorina käyttäen saatu kuva viennin määrällisestä kehityksestä on tarkempi, voidaan Suomen vientimenestystä kiintein hinnoin kuvata vaihtoehtoisella tavalla. Kuviossa 3 Suomen lännenviennin määrä on suhteutettu vientimarkkinoihin kahdella tavalla, lännenviennin arvo deflatoituna lännenviennin yksikköarvolla ja toisaalta lännenviennin arvo deflatoituna koko viennin hintaindeksil-

Kuvio 3. Länsivienti suhteessa vientimarkkinoihin.

lä.¹ Vienti onkin kasvanut jokseenkin markkinoiden tahdissa, kun deflaattorina käytetään vientihintaa.² Tosin vuosina 1988 ja

¹ Hintaindeksiä ei lasketa erikseen länsi- ja itäviennille. Itäviennistä saatiin parempi hinta 1980-luvun alussa, mutta vuosina 1986—87 tasoero itä- ja länsiviennin yksikköarvojen välillä miltei hävisi.

² Koska kansantalouden tilinpidossa on takautuvasti käytetty hintaindeksijä, ei yksikköarvoindeksin lasku ole siirtynyt tilinpidon avulla mitattuun kansantuloon. Tuotajahintaisissa indekseissä on myös omat ongelmansa, jotka liittyvät perusvuoden valintaan ja kiinteäpainoisuuteen. Mm. tuontihintaindeksissä öljyn paino onkin vuodelta 1986 eikä vuodelta 1985, joka on perusvuosi ja jolloin öljyn arvon osuus tuonnissa oli suurimmillaan.

1989 lännenviennin kasvu jäi selvästi markkinoiden kasvua pienemmäksi. Sen syynä taas oli lähinnä korkea kotimaisen kysynnän taso ja kapasiteetin riittämättömyys, mutta eräillä toimialoilla myös heikko kilpailukyky.

Kirjallisuus

Taloudellinen suunnittelukeskus (1989): Suomen vientikehitys, selvitys 35.